

Pe culmile disperării
Emil Cioran

Emil Cioran a lăsat în urma sa o operă valoroasă datorită ideilor originale și profunde pe care filosofia sa le-a adus în peisajul filosofic internațional. Publicând cinci cărți în România și peste zece în Franța, foarte apreciate ce la plasat pe Cioran în seria marilor filosofi mereu la modă.

Majoritatea cărților și romanelor sale au o tentă pesimistă e.g. „Pe culmile disperării”, „Demiurgul cel rău”, cărțile reprezentând de fapt modalitatea prin care acesta își găsea echilibrul.

Cioran afirmă la un moment dat că „adevărata viață se află doar la marginile filosofiei ,pe baza și prin intermediul acesteia” și că existența este într-o strictă corelație cu timpul. Căzut în timp, omul își ordonează proiectele existențiale, posibilitățile, în funcție de desfășurare, de clipe care-i promit noutatea. El se afla într-un timp care nu mai curge, care nu are nici un sens, nici măcar cel al îndreptării către sfârșitul existenței.

„Pe culmile disperării”, prima sa carte scrisă în 1933 la numai 22 de ani, o carte ce avea să stârnească o serie de revolte, în ea fiind oglindite viziunea îndrăznească și originală asupra vieții și a sensului ei.

Lucrare scrisă în 41 de eseuri, unde Cioran dă termenilor obișnuiți o profunzime filosofică.

Lirismul cioranian

Viziunea originală se conturează încă din primul eseu, „A fi liric”, lirismul lui Cioran însemnând „a nu putea rămâne închis în tine însuși”. Capacitatea omului de a fi liric fiind „o efervescență a vieții [...] prin care individul se ridică în planul universalului”. În alt eseu pe aceeași temă, accentuează ideea lirismului absolut, dorind o contopire cu lumea, în care să își simtă propria moarte ca pe un triumf, însă este conștient că acest lirism absolut este „lirismul clipelor din urmă”.

„Este caracteristic faptul că începutul psihozelor se caracterizează printr-o fază lirică în care toate barierele și limitele dispar.”

Moarte în viziunea lui Cioran

Pesimismul operei implică o autoanaliză a autorului asupra manierei în care acesta concepe moartea. Autoanaliza fiind însă prezentă la nivelul întregii cărți, filosoful găsim că „nu există argumente pentru a trăi”. Moartea implicând o durere fizică îngrozitoare, reprezentând temperatura absolută, unde până și speranța de viață e înghețată. Moartea este imanentă vieții fiind prezentă în toate și de aceea orice agonie este înfrântă de moarte. Moartea ar trebui să de-a omului un sentiment de calm pentru că ea este singurul lucru sigur. Oamenii se tem însă de moarte, concepând-o ca pe ceva din afară, pe când moartea izvorăște dinăuntrul ființei. Așa cum omul are viață, are și moarte. Teama de moarte apare ca teama de neantul în care este aruncat de trecerea în neființă. Orice teama ascunzând în fond teama de moarte, și chiar și cei ce cred în eternitate se tem de moarte.

„Filosofii sunt prea orgolioși pentru a-și mărturisi frica de moarte, în realitate ei tremură mai mult decât toți.”

„Moartea este ceva scârbos, este singura obsesie care nu poate deveni voluptoasă.”

Focul

Viața, după Cioran, are o temperatură normală, astfel încât mediocrii să poată trăi. El se revoltă însă acestei realități și propune „metoda agoniei” prima care vrea să demonstreze lumii că fiecare dintre noi este capabil de mai multe. Ar pune foc lumii cu scopul de a releva tuturor esența vieții. Acest foc ridicând temperatura vieții. Flăcările sunt un simbol al aspirației spre depășirea condiției umane, iar baia de foc fiind calea ideală de purificare, de emancipare de sub greutatea trupului. Focul dând impresia unei morți armonioase, grațioase.

„Aș vrea să fiu ridicat de elanul și transcendența flăcărilor, să fiu aruncat de impulsul lor insinuant și fin, să plutesc într-o mare de flăcări.”

Cunoaștere și naivitate

La nivel emoțional, naivitatea reprezentând cel mai fecund teren fiind o stare pur unică ce se regăsește la foarte puțini dintre oameni, fiind distrusă de cunoaștere „dușman declarat vieții”. Cioran distingând aici două atitudini fundamentale în viață: o atitudine naivă și una eroică. În majoritate însă, din păcate, oamenii sunt ghidați de cea eroică, se aruncă în viață pentru a dobândi triumful și uită primordialul.

„Nu toți oamenii au pierdut naivitatea, de aceea nu toți oamenii sunt nefericiți.”

Fericirea

O condiție esențială pentru a accede la fericire este inconștiența organică, ce se traduce prin ignoranța omului asupra propriei condiții. În momentul în care omul atinge starea sublimă de fericire, cu condiția ca aceasta să existe, ea trebuie comunicată. Așa cum știm să ne exteriorizăm suferința prin lacrimi trebuie să cunoaștem și un mod prin care să ne exteriorizăm fericirea. Nefericirea provine din noi și a realiza aceasta reprezintă primul pas spre combaterea ei. La fericire însă mai contribuie și frumusețea care duce la beatitudine.

„Fericii sunt aceia care pot trăi în moment, care pot trăi prezentul absolut, pe care nu-i interesează decât beatitudinea clipei.”

Suferința

Pentru Cioran suferința nu are justificare, nu există un criteriu obiectiv după care sunt aleși cei ce suferă. Suferința este născută din tragismul vieții și este de durată. Totuși, omul are avantajul de a putea suferii singur și de a-și putea controla mimica feței în acele momente. Lacrimile sunt manifestări ale suferinței și de multe ori ele se transformă în gânduri, prin urmare gândurile omului care suferă sunt la fel de amare la fel ca și lacrimile sale. Suferința fiind o separare de ceilalți, apărând ca o scară pe care cobori.

„Pe treptele suferinței nu urci ci cobori. Ele nu formează scări înspre cer ci înspre infern.”

„Suferința este o cale de separare, de disociere, este o forță centrifugă ce te detașează de sâmburele vieții, de centrul de atracție al lumii, de unde totul tinde să se unifice în iubire și intimitate.”

Iubirea

Prima iubire are un rol deosebit de important,este singura ce are valoare,marcând existența individului.Bărbatul are nevoie de o pasiune nebună pentru a putea iubi aceeași femeie,ființă limitată care nu poate rezista unui bărbat.Încercarea bărbaților de a găsi misterul psihologic al femeii este în van,pentru că în realitate nu există nici un mister,totul fiind generat de sensibilitatea feminină.Iubirea găsește în tristețe un mare dușman,iar cine ajunge să fie singur înseamna că nu mai iubește.Prin urmare iubirea poate da sensul existenței ,iar atunci când nu este împlinită,ea anulează existența individului.Sentimentului de iubire îi dă valoare unicitatea,iubirea fiind orientată spre voluptate,iubești cu adevărat o singură femeie,care să dirijeze entuziasmul bărbatului.

„Iubirea este prin esență deschisă,ca o floare de primăvară.Și nu închide răcoarea tristeții petalele acestei flori?”

„Oricât ma-și lupta pe culmile disperării,nu vreau si nu pot să renunț și să părăsesc iubirea.”

Sinuciderea

Nici un om nu se sinucide în urma unei analize rationale a vieții.Nu întâmplările exterioare duc la sinucidere,ci dezechilibrul interior.Unii cedeaza în fața unor întâmplări ce altora le sunt indiferente.

Sinuciderea apare ca un capriciu nu ca o afirmare a vieții.Faptul că cineva și-a luat viața este atât de impresionant încât nu ar mai trebui căutate motivele de l-au determinat.Sub acest aspect ,Cioran îi apreciază pe cei ce pot să se sinucidă în orice clipa,caci aceștia sunt capabili de trăiri interioare impresionante,luând contact permanent cu realitățile vieții.

Religia

Filosoful afirmă,încă de la început,că nu îi plac profeții,însă apreciază capacitatea lor de a se îndoii,ceea ce îi deosebește de maniaci.În viziunea sa Hristos aflat pe cruce ar fi invidiat destinul oricărui om,temându-se nu de moartea lui,ci de moartea oamenilor.Cioran e sigur că Hristos ar fi cerut ostașilor romani să îl elibereze de pe cruce,pentru a putea muri departe de oameni.El credea că Hristos a regretat că era fiul lui Dumnezeu.Însă regretul îi vine în momentul final,în timp ce noi ne regretăm existența,de aceea nu putem accede la esența credinței.Detestă predica din Iisus,dar iubește momentele de îndoială ale Acestuia,clipele tragice.Sensul religiei este de fapt dat de sacrificiul lui Iisus,singurul care le-a dat încredere în principiul creștinismului și că oameni au avut nevoie de o dovadă de suferință pentru a se consola.Însă Dumnezeu este cu mult mai departe de noi decât suntem noi de el.

„Îmi închipui un Dumnezeu plictisit până dincolo de margini de acești oameni care nu știu decât să ceară.”

„Regretul meu este că diavolul m-a ispitit atât de rar...Dar nici Dumnezeu nu m-a iubit.”

O operă remarcabilă ce abundă în pesimism și care o situează din acest punct de vedere în proximitatea existențialismului,prin ipostazierea determinărilor negative ale existenței umane.

Bibliografie:

-Dicționar Enciclopedic Român

-Emil Cioran, „Pe culmile disperării”.